

Húshagyó keddtől húsvét másodnapjáig...

Gyimest úgy ismerik, mint hagyományőrző vidéket. S ez érthető is volt, hiszen Gyimesvölgye határvidék Erdély és Moldva között. Hatalmas vízválasztó hegyek határolják el Csik és Gyergyótól, ahonnan valamikor, a XVII század végén és a XVIII században ide telepedtek a későbbi telepések ősei. Innen a Tatros, régi nevén Tatáros,

amelybe két oldalról számtalan patakocska ömlik, lefele, Moldva felé folyik. A völgyeket patakoknak hívják és mindenik lakott terület közel 150- 200 házzal. Ezért nevezte valaki Gyimest "patakországnak" Ilyen patakok :Bartosok, Ciherek-,Rajkók-

Ugra-, Görbe-, Boros-, Gáborok, Sötét-, Kápolna-, Antalok-pataka. Valamikor nem a Tatros mellé, hanem a patakok fejébe húzódtak az első telepések. Ők törvényen kívüliek voltak, valahonnan elcsángáltak, elmenekültek : katonaság, szolgaság elől húzódtak ide. Ezekről legendák maradtak! Azt beszélik, hogy a Ciherek patakiak elődei rablók voltak. Nincs erre írásos bizonyíték, de minden kószahírnek van valami alapja. Akik ide telepedtek, azok bizony a patakok fejébe építették első viskóikat. Mindenik patak lakóit a vérrokonság tartotta össze. Így még ma is egyes patakok az első lakók nevét viseli: Bartosok- pataka, Gáborok- pataka és Kápolna patakát még nem is olyan régen Tankók patakának hívták. De ha nem is viselik a lakók nevét, minden patakon egy- egy nagy nemzetség lakik. Ugrán a "Bitangok"/melléknév/ és "Mozsikások" laknak. Aztán idők folyamán mások is megjelentek: új nevet az ide beházasodó férfiak hoztak. Ezt úgy ismerték és említették, hogy " odaszált valakihez"

Itt a család, a primér közösség dominált. Lassan alakultak ki a falvak, községek. Először a patak létezett a rokonsággal, akik nem szerettek valahová tartozni! Ha gyer-

mek született, persze sokkal később, azt valamelyik csiki község plébániáján keresztelték és ma is megtalálhatjuk ezeket a beírásokat. Abba a községekbe keresztelték és irták be a gyermeket, ha egyáltalán bejelentették a szülők, amelyik község területére letelepedett az illető. Mert tudni kell, hogy minden gyimesi terület valamelyik csiki közbirtokosság területén van, ezért még ma is így említik: a borzsovai, a szentmihályi, a szépvízi rész. Már a XVIII. században a hatóságok felfigyeltek a gyimesi szétszort házikókra, településekre valamilyen okból. Pl. pestis járvány után összeirták, honnan származtak a halottak. Máskor a lakosok panaszkodnak az osztrák katonák kikapásaira. Lassan kialakulnak a hivatalos települések is. Az idelátogatók Teleki, majd Orbán Balázs / falvakról beszélnek, heti

vásárokról, de ezek még nem voltak hivatalos helységek, valamelyik csiki faluhoz tartoztak. Azok voltak az igazi anyafalvak, és még ma is a székelyeket úgy említik, hogy a falusiak.pl. "kimegyek a falusiaktól töreket veszek" "Jöttek a falusiak a Magdolna búcsúra". A hivatalos községek jóval később alakultak ki : először Gyimesbükk, majd Középlök és végül Gyimesfelsőlok. A XIX század elején kövezett út épül Csikból Gyimes felé, majd a század végén megjelenik az "ördög szekere", a vonat is. Izgalmas feladat azt taglalni, hogyan lopakodott be ide is, az Isten háta mögé a civilizáció, a pénz, az áru, hogyan jelentek meg más foglalkozások is a XIX század vége felé és hogyan hatott az elkésett ipari forradalom, az ingázás stb. a primér faluközösségek széthullására egészen napjainkig. Pontosán lehet tudni, mikor építették az első fürdőszobákat, mikor engedett el valaki a sokgyermeke közül egyet, hogy kitekintsen a környező világba, iskolába menjen, mesterséget tanuljon. Nem volt ez konfliktus mentes lépés, mert bizony tudunk olyan esetről is, amikor az idegen, szokatlan világ öngyilkosságba kergette a már majdnem felnőtt fiatait, aki szomorú

számüzetésként fogta fel az apja jószándékát, aki nem akart mást, csak mesterséget a fiának, hogy ne oszoljon nagyon a vagyon és hogy könnyebb sorsa legyen az egyik fiának. Errössen élt itt a szabadság vágy, beleitatódott a lelkekbe! Nem az iskola, a hi

vatal volt a fontos itt! Hiszen ahogy mondogatták:"az Úrnak es az Úr parancsol"! Egy másik Úr. Amint megjelent az állam, az iskola, az egyház, a pénz, az első örmény és zsidó kereskedők, a csángók rájöttek, hogy vége a nagy szabadságnak, függetlenségnek!Már ők is valahová tartoznak, valaki valamiért gondjukat viseli és ők

ezért bizony adót fizetnek és nem tehetik minden helyzetben csak a saját akaratuk szerint bizonyos dolgokat. És megindult a nagyobb közösségek kialakulása, községek, hitközösségek alakultak és alakították az embereket is. Minden újtól rettenetesen irtóztak ezek az önellátáshoz szokott emberek : félték az iskolától, a hivataltól, az álla-

mi munkától, félték kimozdulni a faluból. Soha nem jártak szolgálni, nem tudták mi a lopás, nem zárták lakásaikat, nem jártak idegenbe dolgozni. Csak a katonaság lett keservesen kötelező! Persze ennek az állandó otthonülésnek is voltak hátrányai! A csángó leány, asszony nem tanulta el a háztartás, a sütés- főzés titkait, mint a csiki székely leány, aki évekig szolgált városi családoknál, akik mindenben előbb jártak. Ezt a hátrányt még a mai napig sem tudták kiküszöbölni a gyimesi fehérepek. De ha kimozdultak is hazulról, csak Szépvízre mentek vásárolni, csere- berélni, esetleg elmentek a csiksomlyói Pünkösdi búcsúra, mert úgy-e, Róma után ma is a csángók legszentebb helye Csiksomlyó, ahol a Babba Mária csodaszobra székel. Be-be jártak, sokszor megsértve a határátjárási tilalmat, dolgozni Moldvába, mert jó dolgúak hírében voltak és a román moldvai bojárok előszeretettel dolgoztattak velük. Onnan hozták a kukoricát, amely főeledelük volt a tejtermékek mellett, és persze, onnan hozták a sót is. Ide jártak juhot vásárolni messzeföldről a bellérek, mert itt, akinek száz juhon felül szaporodott az állomány, akkor a többletet eladta. Ez az elzártáguk a titka annak, hogy itt őriztek meg olyan szokásokat, énekeket, táncokat, amelyeket rég elfelejtettek azok, ahonnan elcsángáltak a gyimesiek és amely valamikor közös kincs volt. Ma is olyan gazdag a hiedelemviláguk, mint sehol más magyar vidékeken. Sok helyről jöttek ők és egy olyan táncrendet gyurtak eggyé, amely 35 féle táncból áll és még a hatvanas években is eltáncolták azokat a lakodalmakban, kosaras, vagy hivogatós bálokban.

Minket ez alkalommal csak az érdekel, milyen szokásokat ismertek, ismernek, gyakoroltak a nagybőjtben egészen húsvétmásodnapjáig a gyimesiek.És az ezred végére még mi él ebből a hagyományvilágból?

A rövid adventi bőjtöt kivéve, amely november 30-tól / Szent András/ karácsonyig tartott, az ős és a farsang a jókedv, a vidámség, a mulatozások ideje volt. Ha nem is gazdag Gyimes a farsangi szokásokban, alakoskodásokban, azért a táncok egymást követték. Több mint 30 féle táncalkalmat ismertek és ahogyan öngunnyal mondták : "a

csángó minden alkalmat megragad, hogy rughasson a fenekéhez" az-az táncolhasson. A

táncban pedig ilyen táncszót, kurjogtatást kiáltottak be :

" Palacsinta s pánkó

Szökjél bolond csángó"

Mit is csinálhattak volna mást a fiatalok? A késő őszi első hóharmatok beáltával leköltöztek a hegyekről, a kalibától(nyári szállás) a faluba és a hosszú őszi meg téli esteken robbant a jókedv, hangosak voltak a fonók, csütörtök és szombat esteken kaláka táncokat, bálkat fogadott táncokat

rendeztek. A házas emberek sem hagyták alább ,hivogatós bálakat, kosaras és szer- bálakat rendeztek. A legöregebbek pedig megyéztek. Mi is volt ez? Ünnepeken a rokonság, két-három család összegyűlt , ellegettek, idogáltak és ami a legfontosabb volt meséltek, meséltek a hosszú esteken, úgy igazából kimesélték a lelküket is. Én azt hiszem, ebben az elidegenedő világban, amikor mindenki szalad a megélhetés után, embertelen hajszával, az a legnagyobb baj, hogy ha egy kicsi pihenő idő van, akkor az emberek behúzódnak a saját váraikba a saját bajaikkal és rettenetesen hiányzik a beszélgetés, a lelkek kitergetése! Mert ha a kis közösség, a család mindig azt hallja, csak egymásnak panaszkodunk, akkor az konfliktus helyzeteket szül.

" Amikor nagybátyáim, a borospataki Blágák , megérkeztek megyézni, akkor én hátraszorultam. Mind a kettő sokkal jobban és érdekesebben tudott hazudozni, mint én."- mondogatta a jómesélő édesapám. Ma már tudom, és akkor, gyermekfejjel is éreztem, hogy azok a történetek nem hazugságok voltak, hanem a régmúlt ködjétől megszépített háborús történetek és más , az ő fiatalágukban megtörtént esetek, amelyeket teletűzdeltek csodás elemekkel, lüdercekkal, feketemágiás történetekkel. Ezek az öregek kitűnő mesélők voltak. Itt, ahol az írásosság hiányzott a mesélés, az éneklés és általában a szóbeliség igen- igen fejlett volt. Orbán Balázs így ír gyimesi útjáról, tapasztalatairól: Ezek a mesék, énekek, balladák "mutatják szép, zengetes nyelvünknek fejlettségét... a nép költői hajlamát"...

De a dinom- dánom, eszem-iszom sem tarthat míg a világ! Húshagyó kedd előtti csütörtökön, amit kövér csütörtöknek hívnak, még hétszer esznek, főleg a leányok és legények,hogy éjjel meglássák álmukban, ki lesz majd a párjuk, aztán várják húshagyó keddet. Húshagyó kedden táncot rendezett a falu fiatalsága. Ezeket községszinten rendezték, nem mint a hivogatós, vagy kalácsa táncokat. A nappali tánc esti bállal folytatódott. A fiatalság egy megszokott nagyobb öregházban, később a kultúrházban gyűltek össze. Ide eljöhettek fiatal házasok is sőt néha a vénasszonyok is beültek ide pletykálni a fiatalokról. Ime egy ilyen eset :

" Két vénasszony mustrálják a fiatalokat s egyszer megkérdezi az egyik :

- Te Borbár, kié az a nagy csúf fekete, hargas legény , aki Terával táncol?

- Az az enyim, Anna!

- E, mekkora szép barna legény s milyen szépen táncol!"

De nemcsak a fiatalok, hanem minden generáció evéssel, ivással búcsúzott a farsang - tól. A fiatalabb házasemberek, akik nem mentek a legények rendezte bálba, ilyenkor

hivogatós bált rendeztek, szerenként, patakokként. A még idősebbek megyékbe mentek megyézni. Ők csendesebb beszélgetésre vágytak, nekük már nem viszkedett a talpuk. Ők inkább meséltek Doberdóról, a kutyafejű tatárokról és ki tudná felsorolni , hogy még miről? A vendégek ilyen esetekben vittek kalácsot, álivánkát, italt, a háziak pedig egy nagy fekete korondi fazékban töltelékes káposztát főztek, disznóhússal és így várták a vendégeket. Itt a töltött káposzta neve még ma is "galuskás káposzta".

A távoliak szekérrel érkeztek vagy ha hó volt, szánnal. A gyermekek is részt vettek ezeken a megyézéseken. A kisebbek a sutuból, az ágyból hallgatták a nagyobbak elbeszéléseit, a nagyobbacsók pedig közelebb lopakodtak az asztalhoz. A fejérnépek külön , hátrább ültek és nekük is akadt tárgyalnivalójuk. Ezek a mesés estek a nagyobb gyermekeknek valóságos lélekfürdők voltak! A mai izgalmas kalandfilmeket helyette -

sítették az élőszo erejével. Éjfélkor pedig el-eldaloltak, csak úgy félhangon egy - egy szomorú, öreges régi éneket. Mert Galiciának, Doberdónak nem csak meséi ,

hanem énekei is voltak : az öregek kimentek a doberdói nagy hegyre , és gyászos Gali-

ciáról énekeltek, amelyik eltemetett 120 ezer magyart...! A gyermekek megtudták, hogy a gyimesi hegyek köből vannak rakva és hogy sok jó édesanya sírva jár alatta...

Akarva- nem akarva, ezek a gyönyörű énekek beitatódtak a gyermekek érzékeny lelkébe és örökre ott maradtak. A mai gyimesi gyermek lelkétáján, ahol ezek a történetek, énekek kellene, hogy teret foglaljanak, ott egy ür tátong.

Húshagyó keddestére, ha vártak vendéget, ha nem, minden háznál galuskás káposzta rotyogott a fazékban. Ez némileg eltért a más vidékeken ismert töltöttkáposztától. Ebbe kevés kását tettek. Helyette kukoricát daráltak és azt keverték zsirral , szalona bogokkal, őrölt disznóhussal. Az már kedden déltől ott rotyogott a tűzhelyen. Régebb az ünnepi vacsorához nem főztek levest, még ha vendéget vártak sem. Három -négy töl-

teléket tálaltak, mellé főtt sonkát . főtt füstölt disznóhúst raktak , utána pedig kürtös ka-

lácsot, mákos kalácsot szeleteltek, esetleg kötes palacsintát, pánkót, álivánkát raktak az asztalra. A puliszka még az ünnepi asztalról is ritkán maradt el. Persze ilyenkor minden háznál volt házikenyér is. Az 1950-es 60-as évektől a csángók is kitekintettek a világba és némileg változott a konyhájuk is. Több ételreceptet hallottak , lejegyezték munkatársaiktól az ingázó asszonyok, leányok, több féle levest főztek és már több fo-

gásos ételt szolgálnak fel azóta. De a tejtermékek , puliszka fogyasztása ma is rendszeres a legtöbb háznál.

A kosaras bálba az asszonyok fedeles kosárba füstölt kolbászt, disznófősajtot, kürtös kalácsot, álivánkát vittek és hosszú, rögtönzött asztalokra rakták, egy másik szom-

bában táncoltak. Az italt a rendezőktől vették, akik valahonnan hordóban hozták a bort és kimérték azt. Pálinkát is árultak. A híres -neves Pulika, Halmágyi vagy más ismert zenészek valamelyike húzta a talpalávalót éjfélig, esetleg reggelig. Ezen az éjjelen a va-

dászok éjfélkor lövöldöztek , a fiatalok ostorokkal csattogtattak. Mindenki kivonult az

udvarra. Ekkor vívott valahol kinn a hegyen élet- halál harcot Cibre/Cibere/ vajda és Konc király. Cibre vajda a szüzpityóka leves, a bőjt jelképe legyőzte Konc királyt , a húsos ételt. Tehát a bőjt győzött! A gyermeki fantázia helyhez kötötte a harcokat : a két ellenfél valahol Ugra hegyén , a Bitkónál, Pogányhavason csaptak össze. Megtör -

tént, hogy másnap keresték a harc helyét is. A század elején még szokás volt, hogy húshagyó kedden éjfélkor a kosaras bálósok kivonultak mozsika szóval a temetőbe, ha az közel volt a bál színhelyéhez és eltemették Konc királyt , a húsevést. Majd csendbe

hazavonultak és kezdődött a nagybőjt. Nagybőjt előtt a szülők is így ijesztgették a

gyermekeket : " Siess, egyél mert jön Cibre vajda és elveszi a húst" Húshagyó kedden este úgy mulattott a fiatalság, mintha pótolni szeretne volna a héthetes táncilalmat. Ilyeneket kiáltottak tánc közben:

" Hababa, holnap sem lesz úgy mint ma " vagy

" Három éjjel, három nap
Táncolni kell lábomnak
Negyven éjjel, negyven nap
Bőjtölni kell hasamnak"

Cibre vajda és Konc királyról minden adatközlő tudott. De hogy meddig mehet időben vissza a létezésük, azt ma már nehéz lenne megállapítani.

"Cibre vajda és Konc király addig békében megvoltak. Amikor eljött az üdő, Cibre vajda egyedül akart uralkodni. Harcolni kezdtek valahol a hegyeken túl, Fazakandiá -

ban és Cibere vajda győzött"- meséli Mihók Anna 83 éves adatközlő.

Ha a gyermekek éjfél előtt elaludtak , reggel jött a hír: az éjjel Cibre vajda legyőzte Konc királyt. Ez a gyermeki fantáziának valami csodálatos, fantasztikus dolog volt: háború , csata, lövöldözés, győzelem valahol ott kinn a hegyen. Számukra vegyültek a valós és csodás elemek. És így elfogadták, hogy hét hétig nincs hurka, kolbász. Hét hé-

tig bőjtölni kell! Ha a felnőttek nem is ették meg a húst, azért a gyermekek kaptak az

édesanyjuktól egy- egy darab kolbászt, a gyermekekre nem vonatkozott a szigorú bőjt.

De mit is kellett kihagyni a gyimesi étrendből, hiszen itt a tejtermékek fogyasztása volt túlsúlyban , nem voltak ők mindennapos húsevők. Igaz, télelejen levágtak egy disznót, és abból esztendeig gazdálkodtak, a szalona kitartott az új vágásig. De a tejtermékek minden nap az asztalra kerültek. Ime egy néhány ételféleség tejtermékből: édestej, sebestej, tejszin, iró,vaj, ünőtúró, zsendice, sajt, sebeszsendice,melegítés, bálmos,fehér

étek,üstbetej,álivánka stb.(1)

Friss húst, főleg marhahúst alig fogyasztottak. A nagy állatot, mint tehen, üszőtinó, borjú, nem vágták le csak akkor ha a háznál lakodalom vagy halál volt.Amint említettem, december elején levágtak egy hízott disznót, azt feldolgozták, a húsos csontokat, kolbászt, hurkát, disznófősjátot, szalonát felfüstölték, a ház padlására, a "hijúba"felaggatták, onnan gazdálkodott a háziasszony. De térjünk vissza a húshagyókedd esti mulatozásokra. Régebb éjfélkor szigorúan abba hagyták a dinom-dánomot. Az ötvenes évek után a bál reggelig is eltarthat. A nagy, értelmetlen ateista próbálkozások idején eltiltották a közös bálakat a kultúrházakban. De nem tudták eltiltani a házaknál tartott kosaras bálakat. Ma újra élesztgetik ezeket a kosaras bálakat, sajnos a fiatalság körében már nincs ezeknek népszerűségük! És ma is hushagyókedden este az idősebbek megyézni mennek, amiről már elébb szóltunk. Ezek a lélekfürösztő családi összejövetelek nem is maradnak ki addig, amig szeretet lé-

tezik a földön.

Más reggeleken bál után énekszóval mentek haza a legények. Most, hamvazószer-

dán reggel megszólták azt, aki énekelt. Egy-egy részeg elkurjantotta magát, de őt is hamar rendreutasították. És csendbe mentek hazáig, megkezdődött a nagybőjt! A fiata-

loknak nem az volt a gond, hogy bőjtölni kellett, mert ezt beléjük nevelte a család, a környezet. Nekük a tánc, a társaság, a robbanó jókedv kiányzott! Ezeken a bálokon a

híres-neves Pulika mozsikás dinasztia tagjai húzták a talpalávalót: Pulika Mihály, Vidor, Misi, Pulika Péter, János, Gömbö Jani és mások. A 80-as évektől ide is betört a diszkó-zene. Őket már csak az igazi népzénet szerető magyarországiak hordozzák mutogatóba fesztiválokra, nemzetközi találkozókra. A 35 féle táncalkalom -

ból alig maradt négy-öt , a táncrend harminc táncából már csak 2-3 -mat ismernek. A többi a nyaranta megrendezett csángó tánc tábor dolga : idegenek jönnek és tanulják azt , amit még nem is olyan régen, az ötvenes évek végén az itteniek mindenike táncolt

Ma pedig a gyimesi fiatalok csodálkoznak, hogy a magyarországiak milyen szépen járják a mi őseink táncait. Szomorú, de így van! De most nem ez a mi témánk!

Hammazó szerdán (húshagyó kedd utáni első szerda) minden háznál a házi asszo -

nyok bükkfa hamuból főtt luggal kimosnak minden fazekat, edényt, amiben hús kerülhetett. Mert nem lehetett hús érintette edényekben hét hétig ételt készíteni. A bükkfa- hamuból készült lug erősebb volt. És ezzel kezdetét vette a nagybőjt. Szerdán ünnep volt, misére mentek, ahol a pap behamvazta a misések fejét. Mindenki számára szigorú bőjt nap volt a szerda és péntek. Már a bőjt elején sem fogyasztottak ezeken a napokon húsételt, a kezdetben még megették a tejtermékeket, tojást, de a nagyhéten már azt sem ették meg és nem volt szabad jóllakni sem! Igazi bőjtös ételeknek számítottak: héjába sült pityóka káposzta cikával, vagy káposztalével, kender- és len -

magból olajat üttettek(préseltettek)Szépvízen, azzal megolajozták az apróra vágott sa -

vanyú káposztát, szüzipityókalevest főztek, faszulykát(paszuly) törtek és megfokhagy -

mázták, dombraszököt főztek(málélé), valamint szemeskukoricát megcukrozva, aszalt szilvát és aszalt vackort vagy körtét főztek, megcukrozták, mákos puliszkát, mákos tésztát, cukros szaggatott tésztát tettek forró vízbe, kokozsa és szádofa-levélből teát főztek, málna és kokozsa- befőttet kentek kenyérre, faszulyka-levest, halat, árpa és rozskenyeret, hidegmálét ettek. Másnapokon tejtermékeket is ettek. Mégfelsorolnék egy néhány érdekes nevű bőjtös ételt: morzsolt, mákos laposka, vizenkullogó dombra-

szökő, angyalbügyürék vagy bögyörék. Ezek közül magyarázatra szorulnak :

Vizenkullogó: tésztát gyúrtak, kendervászonba becsomagolták, jég hideg vízbe tették egy órára, majd különböző figurákat formáltak belőlük és azokat megsütötték. A gyermekek eljátszadoztak azokkal, közbe egyet-egyet bekeptak.

Dombraszökő : Vízet tesznek a puliszka főző üstbe, megsózzák, majd lobogni hagyják

ják. A rotyogó, fővő vízre maréknyi szitált kukorica lisztet hintenek és azt kavarják egy ideig. Tányérokba töltik és megcukrozzák.

Angyalbügyürék vagy bögyörék : Búzalisztből tésztát gyúrtak, abból kis gömböket sodortak , forró vízbe tették , meglobbasztották , majd tálalták és cukrozták, kevés lé-

vel.

Morzsolt-leves Egy fazékba a fővő vízre köménymagot szortak, majd finomlisztet vízzel kavarva, belemorzsolták a fővő lébe. Innen a neve is.

A fenti ételek teljesen bőjtös ételeknek számítottak. Régen ha halat (pisztrángot) tud

tak fogni, az is böjtös étel volt. Ha a böjtös napokon szerveztek kalákákat, mert itt rengeteg kaláka volt, ahogyan egymást kísérelték bizonyos sürgős munkákban, akkor

sem készítettek húsos ételt, hanem magyarmálét raktak le, amely a vajas, rakott puliszka/túróval hintve/ itteni elnevezése. Nehezebb volt a dolguk, ha nagyböjtben halt meg valaki, mert a tor az itt elmaradhatatlan szertartás még a mai nap is. Ha a temetés

napja péntekre esett, akkor csak kenyeret és dézsabeli házi túrot tettek az asztalra és két- három pohár pálinkával leöblítették azt. Az utolsó időben nem tartják be a böjtöt, ha tor van. Esküvőt, keresztelő radinát, táncmultságokat ma sem tartanak.

A böjt mindenképpen egészséges dolog volt akkor is ha vallási és úgy is ha világi szemszögből nézzük. Mert az embernek megnyugtató ha hisz remél, bízik valamibe. Ez lelki egyensúlyt adhat az illetőnek. A csángók a mai napig mélyen vallásosak. Templomaikat nagy becsben tartják, újakat építenek és misék alkalmával tele vannak a templomok mindenkorú imádkozóval. Érdekes módon a csángók könyörgésének , a böjtnek is konkrét kapcsolata van a mindennapi étellel. Itt például más vidékektől eltérően nagyon sokan a keddet is szigorú böjtös napnak tartják. A titkot Veres Gyu

riné 62 éves adatközlő így magyarázza :

" Amikor esszekeztünk az urammal, az Isten boldogítsa, sok állatunk elpusztult az első években. Egyszer egy öregasszony a szomszédból azt mondja, fogadjatok keddi böjtöt! A keddi böjt Pádovai(Páduai) Szent Antalhoz szól, aki az állattartók és állatok védő szentje. Én nagyböjtben is azért tartok minden kedden szigorú böjtöt, hogy Szent

Antal óvja meg az állataimat. Itt nagyon sokan tartunk keddi böjtöt, mert a gyimesiek állattartó emberek. Ilyenkor imádkozunk Pádovai Szent Antalhoz. Sok ilyen imádság van . Az egyik így szól :

"Csodát azt kik látni vágytok
Ó, jőjjetek Szent Antalhoz
Fekélyt, nyomort, vétket, halált
Sátánt elűz, gyógyulást hoz.
Veszély tűnik, szükség múlik
Páduvában azt hirdetik
Azt beszélnek kik érezték
Szent Antalnak jó tetteit "

Valóban, Gyimesben a főfoglalkozás kezdetek óta az állattartás. Ezért foglalják a csángók mindennapi imájukba a következő szöveget:

"Drága jó Istenem, Babba Mária, Pádovai Szent Antal tartsátok meg a marháinkat. Őrizzétek meg tüztől, víztől, rossz ember szándékától"

Régebb nem volt itt állatorvos, kihez fordulhattak volna segítségért? Persze azt is tudták és a mai napig ismerik, milyen óriási gyógyító ereje van az őket körülvevő füveknek és fáknek! De a Szent Antal kultusz máig tartja magát a csángók között!

Ha húshagyó kedden este valami zsiros étel maradt, azt a hamazó szerda utáni napon , csütörtökön megették. Ahogyan közeledett a nagyhét, úgy szigorodott a böjt. Szerdán és pénteken már csak kétszer ettek és akkor sem lakhattak jól. Ekkor már a kenyeret sem ették meg . Az utolsó heteken az asszonyok még ma is fekete kendőt kötnek minden nap és a templomba is úgy mennek, mintha temetésre mennének. Húsvét előtt

még van két jeles vasárnap : fekete vasárnap és virág-vasárnapja. Virág vasárnapján minden misére menő egy jó maréknyi fűzfabarkával megy a templomba, amelynek itt a

itt a neve pimpó: úgy is hívják az ünnepet , hogy pimpószentelő. A templomba a pap megszenteli ezeket a barkákat és ezenkívül mindenki belemártja azokat az erre előkészített szentelt vízbe. Csak a szentelt barkát lehet bevinni a házba, mert ha megszenteletlenül kerül oda, elhúllnak a csirkék , majorságok. A szentelt pimpónak má

gikus ereje van a gyimesiek hite szerint : végigjárják vele az istállókat, olokat, hozzáérintik az állatokhoz és ezeez megvédi azokat dögvésztől , fermekától, szépasszonyok rontásától , a fermekától, az-az a tej zsirjának elrontásától. A nagyház-

ban felakasszák a szentelt barkát a gerendába és ha télen fáj valakinek a toroka, akkor az egyet lenyel abból. Ha fáj a háziak feje, akkor is pimpóval megsimogatják azt.

Legénynek, leánynak, akik robbanak az energiától, fiatalságtól, bizony hosszúnak tűnik a hét hét! Nincs tánc, a fonó is csendes, énekelni sem szabad, sőt udvarolni, gu -

zsalyasba sem járnak. Ismert dolog , hogy itt a guzsalyaskodás mást jelent, mint máshol : itt a párválasztás fontos része, egyfajta próbaházasság, amikor a legény és a leány együtt hálnak már az esküvő előtt.

A böjt ideje alatt, a nagyhétig, dolgoztak , mint más időszakban: fontak, szöttek, sza

pulót raktak , a férfiak ha jó hó volt, akkor egymást megkalákázták, hazhordták a távoli hegyikaszálókról a szénát mert azt csak szánnal lehet megközelíteni. Ilyenkor rendezték a boronahordó kalákákat is azok a fiatal házások, akik építeni akartak. Tudjuk, hogy itt, Gyimesben egymás megsegítésére rengeteg fajta kalákát szerveztek, amely összetartotta az egymást segíteni óhajtó kisközösségeket.(2)

Elérkezett a nagyhét, a készülődés, várás, a nyugtalanság időszaka. Már csak a ház körül végezték el az elmulaszthatatlan dolgokat , ellátták az állatokat , fát vágtak, mert nagypénteken és húsvétnapján semmit nem dolgoztak, éppen csak az állatokat etették, itatták, megfejték. Mégcsak megborotválkozni sem volt szabad! "Húsvétnapján még a

fecske sem rakja a fészket"-mondogatták.

A nagyhét úgy lelkileg mint testileg a megtisztulás hete volt : Meggyonták bűneiket, áldoztak, meglátogatták a templomokba berendezett Krisztus-sirt. Lejöttek a patakfe-

jekből is , sőt a múlt században, amikor még csak Középlokon volt templom, 20 km.

is gyalogoltak, hogy templomba mehessenek. A gyermekeknek igazi élmény volt, amikor találkoztak a tömeggel, az éneklő misésekkel , a plébános idegen nyelven mondott érthetetlen, titokzatos szövegeivel. Egyiknek ilyen, másiknak olyan emlékei maradtak az első miséről.

"Nannyám elvitt a templomba , hogy lássam Krisztus sirját. Ott sok ember volt, sorba mentünk a Jézus koporsójához , imádkoztunk, megcsokoltuk a fekvő Jézuskát. Én nem tudom mit csináltam,

hát ahogy lehajoltam, megsikodtam, s a szájamot belevágtam a Jézus vas szájába , úgy , hogy a vér elkezdett folyni és erőst fáj. Én kicsike voltam, nem tudtam mi történt. Itthon nanyám elmesélte, hogy a nagy csend-

ben elkiáltottam magamat:

-Jaj, nanyó, Jézus megmart!

Az emberek alig állták meg, hogy ne kacagjanak..."(Gábor István sz. 1940)

Ma is az emberek eljárnak virrasztani, imádkozni és ideillő énekeket énekelnek. Legalább egyszer mindenki eljár imádkozni a nagyhéten Krisztus koporsójánál. Virág-

vasárnapja utáni hét a nagyhéten , a várás , a türelmetlenség , a belső nyugtalanság hete.

Merőben különbözik a két legnagyobb vallásos ünnep, Húsvét és Karácsony. Ez a hangulatból is látszik. Karácsony a csendes, békés családi hangulatú ünnep. A kisközössé-

gek , a tisztaság (hófehérség) ünnepe. És főleg a gyermekek ünnepe: kisdéd született, mindenki remél valamit, mindenki ajándékot ad és kap.

Húsvét férfiasabb, a kirobbanó öröm ünnepe: győzött az élet a halál felett, a tavasz a fagyos tél fölött! Ez már a hangoskodás, az elsodró öröm, az ifjúság ünnepe! Vége a

bőjtnek, lehet énekelni, táncolni !

De nézzük csak meg, mit tettek a gyimesi csángók a nagyhéten, milyen szokások voltak.

Ez a lázas készülődés, a nyugtalanság hete. Feketébe öltöztek az asszonyok, a tükröt falnak fordították vagy letakarták, mint amikor halott van a háznál. Szerdán, pénteken és sokan kedden is, nem csak szigorúan böjtöltek, de csak kétszer ettek és akkor sem laktak jól. Énekszó, fütty, hangoskodás, káromkodás nem volt a faluban. Ezen a héten

nem fontak, nem szóttek, állatot járomba, igába nem fogtak. A patakok partján nem hallatszott a szapulás, a súlykoló asszonyok hangoskodása. Azt tartották, hogy ameddig ilyenkor körbe elhallatszik a súlykolás hangja, nyáron ott a területet elveri a jég. Ha volt heréltetni való süldőmalac, azt ilyenkor herélték. Minden nao itt- ott takarítottak, fát aprítottak a kemencébe, a házba, hogy elég legyen az ünnepekre. Nagycsütörtökön egyszer csak megszűnt a harangszó is! A harangszó annyira az emberekhez nő, hogy ha hiányzik rögtön észreveszik. Hiszen a harangszóból sok mindent megtud a figyelmes ember : ha szaggatnak, halott van a faluban, ha élesen hallatszik, időváltás lesz, azt is megtudják, kicsi vagy nagy, fiú vagy leány halt meg. Ezenkívül veszély esetén is innen értesült a falu: ha tűz, nagyvíz volt ,akkor még éjjel is harangoztak. Harangszóval űzték el a jégesőt is. És a harangszóról tájékozódnak óránélkül is a nap folyamán.

Nós, csütörtöktől már csak kelepelnek, amely alig hallatszik el 100- 200 m-re.

Nagypénteken minden háznál kinyitják az ajtókat, ablakokat, az udvaron egy hosszú rúdra , amely a szárító kötelet helyettesíti, kirakják az ágyneműket, ruhákat, hadd járja át azokat a megtisztulás levegője. Csak estefelé pakoltak újra vissza a szobákba. Szerdán és pénteken este az asszonyok közül sokan házról- házra járnak kis csoportokban és imádkoznak. Az egész nagyhéten a természet ujjászületése az embert is analógikus jellegű megújulásra indítja: lelkileg tisztul a gyónással , misén való részt- vevéssel, imádkozással, böjttel, csendességgel. De rendbeteszi a környezetét is : taka -

rít, szellőztet, ilyenkor a család minden tagjának van feladata. Az udvart is kisépérték,

majd a kapu előtt is rendet teremtettek. Amikor az udvart separték a következőket mondták: "Kihajtok kégyót, békát, sátánt az udvarról, hogy tisztán maradhasson."

A háziasszony ilyenkor úgy estefele, megfürösztötte, mosdatta az apróságokat is. Nem volt fürdőszoba, az az 1960-70-es évek "találmánya"itt. De volt minden háznál egy jóöblös "feresztő tekenyő" , derékon csipte gyermekét az asszony és a fejét a vízbe tette, ha visitott még akkor is. Jó csipős házifőtt szappannal beszappanozta a fejét, mindenét, hogy csak úgy csengett a ház a jajgatástól! Mert bizony csipte a gyermek szemét a lugos szappan ! De a fontos az volt, hogy Krisztus feltámadására mindenki és minden ragyogjon a tisztaságtól!

Szintén nagypénteken írták a pirostojást. Az asszonyok összegyűltek négyen- ötön egy házhoz és mindig volt közülük, akinek biztos keze és egy kis rajzoló készsége is volt , a többiek előkészítették, kezealá adták a tojásokat, ő pedig megirta azokat kesicével, viasszal és piros festéklébe tették. Erről, mint a húsvéti ünnepekör igenfontos részéről , külön fejezetben kell szólanunk.

A szigorú bőjtön kívül még létezett az a regula is, hogy a nagyhéten nem volt szabad megenni a tojást mert aki azt megette, annak "büdös lesz a szája". Nagypénteken tojásírás után volt , aki a piros lében megmosta, az arcát, hogy szép, piros legyen. Itt is, mint általában falun, régen a szépség ideál, a pirospozsgás, jólmegtermett fehérnép volt, nem a nádszálvékony karcsú, aki úgy nézett ki, mintha világeletemben csak gombát evett volna. Nagypénteken nem sütöttek, főztek, inkább tisztálkodtak. Semmilyen kedden és pénteken haját, körmöt, szakálat nem vágtak.Ezeken kívül nagypénteken "nem pozdorjáltak, mert akkor nyáron a nyüvek megeszik a kőccséget." (Tankó Katalin sz. 1905) A nagyhéten a talpraesett, ügyes papok, akik mindig és mindenhol a

primér közösségek összekovácsolói voltak, olyan dolgokat szerveztek, amelyekkel egyben tartották az embereket. Gondolunk itt templom díszítésre, takarításra, a Krisztus sirjának berendezésére és más közös munkákra.

A sütetést, főzést nagyszombaton végezték el. Először begyűjtötták a nagy kemencékbe, majd a férfiak levágták a húsvéti bárányt. Nem létezett olyan ház, ahol ne vágtak volna húsvétra bárányt . Már jóelőre kiszemelték azt: a leghamarabb született borbélybárányt még más juhoknál is szoptatták, hogy nagy és kövér legyen. Ha hideg télen született, a gazda két- három hétre még a házba is bevitte azt a gyermekek nagy öröme, hogy megvédje a hidegtől. Aztán nagy állatszeretetükben volt, aki sajnálta levágni a bárányt s az megszólította a szomszédot, aki levágta, a bőrt egyben lehúzta róla, kibeletta és a húst átadta a ház asszonyának.A gyomrot is csak annyira hasították fel, ahol kiszedték az aprólékat és a beleket, mert így lehetett töltött bárányt sütni , ami igazi gyimesi inyenc falat! Amikor bárányt vágnak itt , akarva- akaratlanul , mindenki a megfeszített Jézusra gondol, mert a bárányt, hogy jobban, könnyebben lehessen nyúzni, kifeszítették a két lábát feszítő fára, és az úgy nézett ki, mint egy keresztre feszített ember. Amint már említettem, itt gazdag, szegény, húsvétra bárányt vágott. A múlt században és századunk elején is Gyimes a jühtartás híres vidéke volt. Ez érthető, mert a magas alpesi legelők alkalmasak a jühtenyésztésre. Ré-

gi iratok,utazási leírások megemlítik a hegyekről lehallatszó tarka , sokhangú kolomp zenét és a közel száz esztendő adatközlők is elmondják, hogy nagyon sok olyan gazda élt itt, aki a messzeföldről_ Kovászna, Udvarhely, Gyergyó és Csikból jött bellé

reknek csak a százon felül szaporodott darabszámot adta el évente ,úgy, hogy megma-

radjon a száz. Útleírók szép, egészséges juhajtákról tesznek említést és arról, hogy nem kellett azokat vásárra hajtani, mert a híruk idecsalogatta a belléreket, vevőket messziföldről. A szegényebb gazdák is tartottak hat- hét darab juhot, hisz elég igénytelen állat, kora tavasztól hóhullásig a közeli oldalakon valamit rágcsál magának a juh. Ezenkívül nagyon hasznos, gyapjából felöltözött a család, hiszen itt még a 70-es években is gyapjúposztóból készült sokminden: kabát , priccses nadrág, mellény ,karinca ,a leány kelengyéjének nagyrésze szintén gyapjából készült: szóttések, cseregék,ágyterítők, falvédők stb. A tejét feldolgozták sajtnak, télire eltették túrónak, a husát megették, mert már láttuk, hogy nagymarhát(tehén, ökör, tinó, borjú) nem igen vágta. Kalákákra, kisebb összejövetelekre levágtak egy - két diszkrét, juhot. A bőrét csáválták és amikor egy bundára, hosszabb kocsokra való összegyűlt, akkor a családban aki a soros volt, annak megvarratták a falu valamelyik szücsénél. Aztán az ötvenes évektől errefelé már fehér holló számba ment a százjuhos gazda! Az oldalakról már nem hallatszik a kolomp-zene. Alig akad húsz gazda, aki tíz- tizenöt juhot tartana. A gyermekeknek nincs idejük pásztorkodni, a gyapjat a kutya sem veszi, öltözetük nem posztóból készül, hanem a kereskedelemből veszik. A nagy, mindent felforgató iparosításban a csángó beállt valamelyik vállalatához kapusnak, fűtőnek. A fiatalok iskolába járnak, mesterséget tanulnak, és napjainkban rengetegen munkanélkül lézengnek. Persze ma már nem lehet visszatérni az eredeti, önálló életformához. És az új nehezen tör be Gyimesbe!

A fentiek alapján azt mondaná az ember, hogy ma már a gyimesiek sem vágnak húsvétra bárányt. Tévedés! Ma is minden asztalra bárányhús kerül a húsvéti ünnepekre

Ha többet nem, de legalább egy fél bárányt mindenki valahonnan beszerel. Ha a faluban nem talál, akkor megvásárolja a csikszeredai piacon, ilyenkor a hegyi román csobánok elárasszák jó drágán a piacokat.

Visszatérve a nagyszombati sütés- főzéshez, a háziasszony a kemencében először kenyeret sütött, utána ugyanoda tette sülni a kalácsokat , majd kásruban a töltött bár -

rányt. Az apróságokat(szív, máj, tüdő) összeőrölték főtt , izesített kásával, megtöltötték vele a bárányt, amelyet nem vagdaltak darabokra, a lábait vágta csak le.Ezt megsütötték kellő fűszerezés után. Ma ha félbárányt vesznek, azt nem lehet tölteni, benn a relben sütik. A a konyhában pánkót, kötespalacsintát sütnek. A 60-as évek után több fajta tésztát is sütnek, de a század első felében itt alig ismertek 2-3 féle tésztát. A csángóasszony nem volt az inyenckedés mestere, nem mozdult ki a világba, alig ismert két- három féle levest, a tejtermékek uralták a konyhát. Szájon forog ma is egy adoma,ami a tésztához kapcsolódik és valamikor a század első felében történhetett : " Amikor a gyimesiek a csiki közbirtokosságoktól erdőket, legelőket,kaszálókat vellegettek meg,hogy gyarapítsák birtokaikat, kezdetben bizony jogtalanul is foglaltak le területeket. Ezért rengeteg peres eset került a csikszeredai bíróságra. Egy alkalommal Jancsi Gergé Péter is a törvényre került. Hallotta ,hogy a szünetben a székely atyafi, akivel perelt, azt mondja az ügyvédjének:

-Doktor úr, menjünk faljunk egyet, az asszony tett tésztát, ezt, azt.

Péter csak nézte az ő ügyvédjét mert ő biza pénzen kívül nem vitt semmit! Elnapolják az ügyet, nem tudtak megegyezni, s az ügyvédek nyúzták a parasztot. A második tárgyalás előtt azt mondja Péter a feleségének:

-Asszony, tegyél valami tésztát hogy vigyem bé az ügyvédünknek.

Jól van, az asszony felpakol egy csángós tarisnyába, s az ember a tanuival bémenni tárgyalásra. Amíg sor kerül rájuk is, lepakoltak, s vártak. Egyszer csak szólítják őket is. Bemennek, s a tarisnyát letette a fal mellé. Csendbe folyik a tárgyalás és közbe -közbe hallják, hogy valami

csattog. Nem tudta senki, mi az, csak Péter sejtette. Ugyan is a felesége tésztát tett, gyúrt tésztát a tarisznyába, az a melegben megkőtt, dagadt,terjedt s csattogtatott. Ejsze úgy megszaporodott, hogy még a tarisznyából is kifolyt. Az asszony tésztát tett, ahogy az ura mondta, de nyerstésztát!"(Blága István sz.1911).

Ha tésztaféléket nem is, de finom kalácsokat, pereceket, fonott kalácsot, töltött bélest sütöttek. A kemence az 1910-es évekig a mindenkes kicsi házban volt. Azután kinn minden udvaron építettek egy "sütüt" sütőkemencével. Itt a sütésen kívül még szapulót is raktak(3) Később megjelentek a nagyobb , reles kályhák , ma már ott is sütik a husvéti bárányt. Mikor minden elkészült, aki csak tehetett, elment a feltámadási misére. Ha nem otthon lesték a harangszót, hogy újra megszólaljon. Főleg a gyermekek várták izgalommal. És egyszer csak valaki elkiáltotta magát :

- Feltámadt a Jézuska! Harangoznak, anyám!

És valóban, kirobbanó öröm tölti el minden tavasszal a sziveket. Mégegyszer győzött a tavasz, győzött az élet. Nincs itt még egy ilyen szimbólum, amely ennyire kifejezné az örömet! Este, aki csak teheti elmegy a feltámadási misére és ételeket vittek szenteltetni. Kosarakban viszik, mintha kosaras bálba mennének , ez még ma is így történik. A kosarakba bárányhúst, sonkát, kolbászt , írott tojást és egy üveg bort visznek. Az oltár közelében sorba rakják azokat és a pap meszenteli mindeniket szenteltvízzel. A templom kijáratánál egy nagy cseberben szentelt víz van, onnan mindenki meríthet és szentelt vizet visz haza, amelynek mágikus ereje van a csángók hite szerint : abból isznak, megmossák fájó testrészüket , de még az állatokat is belocsolták azzal.Otthon következett az ünnepi vacsora , ami a héthetes böjt után, bizony jól jött! Ez alkalommal a szentelt ételeket fogyasztották el .Egyesek ezt az evést "Mária radinájának" is nevezi, habár szerintem a megnevezés inkább illeti a karácsony esti vacsorát: akkor is esznek megszentelt dolgokat. Itt említtem meg, hogy a napi szigorú böjt naplementéig, napszentületig tart.

Húsvétnapján inkább az öregebbek és a házas emberek mentek a nagymisére. Ezen a napon csak az állatokat látták el, etették, itatták, egyebet nem dolgoztak, minden elő volt készítva , még fát sem vágtak, aprítottak, hordtak. Fésülködni sem volt szabad, csak lesimították a haját. És bármennyire is türelmetlenek voltak a fiatalok, mert viszkedett a talpuk, húsvétnapján soha nem volt tánc, nem volt szabad faluzni, az-az szomszédolni, mise után egésznap otthon ültek. A fiatalok, ha szép tavaszi nap volt, egy nagy kertben gyűltek össze, cikkeztek, az írott tojásokkal játszadoztak, versenyeztek, kié a legerősebb(a hegyes végüket összeütötték, valamelyiké eltörött, az kiesett) ki dobja magasabbra. Régebb szórlabdáztak, majd gumilabdáztak, célbadobtak és cserkabaláztak. (4) A gyermekek fatojásokat dobáltak, az nem törött el.

Egy nagyobb csürbe, a csür ajtajára hintát kötöttek és szerre hintáztak. Főleg a leányokat hintáztatták, dobták a szépettevő fiúk. Házakhoz be nem mentek, az nem illett ezen a nagy napon! Este aztán, amikor ellátták az állatokat, meggyézni mentek. Aki messze ment , az szekérbe fogott, szürkületkor megteltek a falu utcái szekerekkel, gyalogos csoportokkal, családokkal. Általában az Öreghez gyűltek össze, minden családban volt egy öreg, aki összetartotta a nagy családot. Megegyezés szerint olyan -

hoz is mehettek, aki nehezebben mozgott: betegség, újszülött stb. Szerre érkeztek csa-

lájjukkal a férjhezment leányok, kiházasodott fiak az unokákkal. Ritkán hiányzott a

nagy családból valaki! Ezekről a meggyézésekről már szoltunk. Legalább kétszer egy évben, Karácsonykor és Húsvétkor elmaradhatatlanok voltak. És igazi lélekfürdők a felnőtteknek, mert jól kibeszélték magukat. De igazi iskola volt a gyermekek számára, megtanultak énekelni, történeteket

hallottak. Orálisan átszármasztotta folklorkincseit egyik nemzedék a másiknak. Ezt így tanítani iskolában soha nem lehet!

Húsvétmásodnapja a fiataloké volt! Ime, hogy mesélt erről Hosszú Fülöp 1907-ben született adatközlő:

"Szépen felöltözve misére mentünk. Ezen a napon inkább a fiatalok mentek, és a fiatal házasok. Amikor kijöttünk a miséről, a templomalatt, az út mellett már várt a Vén Pulika Mihály mozsikaszoval. Ő ment elől, mozsikált, mi utána, fel a vén Csuláné nagyházába, ahol nem lakott senki, oda rendeztük a fogadott táncokat. Estefelé volt egy két órás szünet, azután folytattuk reggelig a táncot! Bépótoltuk a hét hetet!"

A legöregebb adatközlők szerint, ahogy ők is hallották, már a század elején is volt itt öntözés, locsolás húsvétmásodnapján reggel. Néha tiszta vízzel, máskor az örmény és zsidó kereskedőktől rózsvizet vásároltak, vagy jószagú szappant és abból levet készítettek és azzal jártak tojásászni. De itt a locsolásnak soha nem volt olyan nagy kultusza, mint más magyar vidékeken. Versikéket is inkább az ötvenes, hatvanas évektől mondanak. Ma gyermekek és legények járnak. Szomorúan említem meg, hogy napjainkban sok szép régi szokást, mint a karácsonyi megéneklést, aprószentekélt és

a locsolást is szinte koldulásra, pénzszerzésre használják fel a barnább színű gyermekcsoportok. Ők inkább pénzt várnak. A rendes locsolók írott-tojást kapnak, valamint egy-két pohár italt és tésztát. Az elkövetkező időt zöldfarsangnak hívják.

Egy népdalban így énekelnek a zöldfarsangról:

"Édesanyám kössön kendőt, selymet a fejére
Menjen el a legszebb lányhoz a falu végére
Mondja meg annak a lánynak, el akarom venni
Akar-e a zöldfarsangon feleségem lenni"

...Megkezdődött a táncok, lakodalmak ideje hét hosszú hét után...

SZÓMAGYARÁZAT

álivánka- tejföl, kukorica lisztből készült sütemény, megkaprozva és cukrozva

babba -szép, gyermeknyelv, használják a "Babba Mária" kifejezésben.

bellér - kupec, vásáros, állatokat ad-vesz

cikkezés- gyermek és ifjúsági játék

diszke - egy év körüli juh

dézsabeli túró - télire fábólkészült dézsába tartósítják a túró. 5-20 kg is belefér!

dombraszökő - böjtös étel, málélé

ellegettek - gyakorító ige, ettek, falatoztak

esszekerültek- megesküdtek, összeházasodtak

elláték az esti és reggeli bajt- megettették, itatták az állatokat, fejtek, takarítottak
falusi- a csiki falvak lakóit hívták így abból az időből, amikor még itt nem voltak hivatalos települések, falvak
fermekál- megront, elvarázsol, elveszi a tej zsirját
festékes- gyapjúszőttes, ágyterítő
galuskás káposzta - tötélkes , töltött káposzta
guzsalyaskodás- próbaházasság féle, a párválasztás mozzanata , a fiú a leánynál hál
kászru- pléhedény. relbe teszik, ebben húst, tésztát sütnek
kelepel- nagypénteken elhallgatnak a harangok, egy csörgentyű- szerű dologgal kelepelnek
kesice- lófarok-szört húznak egy pálcikába, ezzel írják az irott-tojást, román eredetű
kokojsza- kékszínű erdei gyümölcs, román eredetű
kőccség-kenyér mellé való élelem: sajt, túró, szalona stb
kocsok- hosszú bunda
magyarmálé- rakott puliszka, tejfelesen, túróval
meglobbantották- forró vízbe tették
nannyó- nagyanyó
odaszállt - összeházasodás után a legény ment a lányhoz és nem fordítva
patak - itt lakott völgy pl. Ugra- patak
pimpó- barka
pozdorja- kender és len háncs, tilolással visszamaradt szemét, pozdorja
radina- keresztelő, névadó multság
südő- fiatal nyöstény - disznó
szépasszony- csodás lény, elvarázsolni képes
szaggatnak- halottnak harangoznak
szapuló-főzés- évente kétszer nagymosást rendeznek, luggal főzik a nehezen mosható posztó és más ruhaneműeket és a patakon sulykolják
szőrlabda- gyermekek és fiatalok játékszere a század elején, a télen gyűjtött tehénszőrből sodorták
törek - apró, törött szalma a cséplés után
vellegettek- a venni igéből, gyakorító igeként gyakran használják- vettek, azt is jelenti, hogy vásároltak.

KÖNYVÉSZETI ANYAG

- 1) A magyarság néprajza
- 2) Vallási néprajz- Debrecen- 1994

3) Dömötör Tekla: Magyar népszokások

4) Kalics József: Kalendar. szokások a Medces alján

5) Tankó Gyula :Gyimesi szokásvilág

JEGYZETEK

1) Tankó Gyula: Étkezési rend, étkezési szokások Gyimesben /in/ Néprajzi Látóhatár- Miskolc-1995- 3-4

2) Kalákarendszer Gyimesben- Adattár. Néprajzi Múzeum- Budapest

3) Szapulórakás Gyimesben Ugyanott

4) Gyermekvilág Gyimesben Adattár- Néprajzi Múzeum, Kriza János N. Társ.

Gyimesközéplak, 2000 január. Tankó Gyula Gyimesközéplak, 491